

**Elektronilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan
2016. aasta muudatus (MASP red. 2016)**

EUROOPA KOMISJON
MAKSUNDUSE JA TOLLILIIDU PEADIREKTORAAT
Tollipoliitika, Seadusandlus, Tariif
Tolliprotsessid ja projektijuhtimine

Brüssel, 10.06.2016

Taxud.a.3(2016)3384892

Elektronilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan

2016. a MUUDATUS

MASP red. 2016

versioon 1.3

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan

Sisukord

1. Dokumendi eesmärk.....	3
2. Taustateave.....	7
3. Elektroonilise tolli visioon ja eesmärgid.....	10
4. Elektroonilise tolli rakendamise protsessi juhtimine	133
5. Etapiviisiline lähenemine süsteemide juurutamisele.....	144
6. Tegevusprotsesside modelleerimise (BPM) poliitika ja meetoodika.....	19
7. Strateegiline IT-raamistik.....	22
8. MASPi ja projektide juhtimine	266
9. IT projekti elutsükkel.....	28
10. Koolitus	29
11. Teavitust	31
11. Tulemuste seire ja hindamine.....	32
12. Kokkuvõte	33

Joonised

Joonis 1 - BPM mõju projekti elutsüklile.....	17
Joonis 2 - Ülevaade BPM erinevatest tasanditest.....	18

MASPi lisad

Lisa 1 - Planeerimine

Lisa 2 - Konsolideeritud projektitoimikud

Lisa 3 - MASPi rakendamise põhiskeem ja sellega seotud elektroonilise tolli projektid

Lisa 4 – EL tolliprotsesside modelleerimise poliitika

Lisa 5 - IT-strateegia

Lisa 6 – Muudatuste logi

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan

1. DOKUMENDI EESMÄRK

Käesolev elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan (*Multi-Annual Strategic Plan*, MASP) on **juhtimis- ja planeerimisvahend**¹, mille on koostanud Euroopa Komisjon koostöös liikmesriikidega kooskõlas e-Tolli² otsuse artikliga 8(2). MASP tagab IT-projektide tõhusa ja ühtse juhtimise nii strateegilise raamistiku loomise- kui vaheeesmärkide paikapanekuga. Tollipoliitika töörühma (CPG) liikmesriigid peavad selle heaks kiitma, võttes aluseks elektroonilise tolli koordineerimisrühma (*Electronic Customs Coordination Group*, ECCG) ekspertnõuanded ja ettevõtjate kontaktrühmaga (*Trade Contact Group*, TCG) toimunud konsultatsioonid.

MASPi peetakse vajalikuks dokumendiks, mida saab kasutada liikmesriikide tolliasutuste eelarvetaotluste alusena, tagades tolli valdkonnas uute IT-projektide sujuvaks ja koordineeritud rakendamiseks vajalike juriidiliste, ettevõtlusalaste ja IT-tehniliste aspektide üldise juhtimise.

Nende eesmärkide käsutuses võimaldab see rakendustsüklit sujuvamaks ja koordineeritumaks muuta. MASPi lõppeesmärgiks on tagada kokkulepete saavutamine lisas 2 esitatud projektide osas ning nende kajastumine lisas 1 esitatud üksikasjalikes tegevuskavades. Sidusrühmadelt nõutakse vajalike meetmete ja kohustuste võtmist.

1.1. MASPi 2016. AASTA MUUDATUS

Elektroonilise tolli koordineerimisrühma kuuendal koosolekul 23. ja 24. märtsil 2015 tegi komisjon pärast MASPi igaaastaseid ajakohastamisi ettepaneku **MASPi revideeritud väljaande** kavandamiseks. Seda revideeritud väljaannet nimetatakse MASPi 2016. aasta muudatuseks ja see on järg MASPi 2014. aasta muudatusele.

See muudetud dokument annab täieliku ja ajakohase ülevaate **kõikidest tulevikus ellu viidavatest tolliprojektidest ja kavandatud IT nõuetest ning üksikasjalikest plaanidest**. Lisaks peegeldab see arenguid erinevates poliitikavaldkondades, näiteks Euroopa Liidu tolliseadustikus (uuesti sõnastatud MCC – edaspidi nimetatud kui UCC³), volitatud ettevõtjate vastastikusel tunnustamises, turvalisuses ja julgeolekus ning üheakna (*Single Window*) süsteemis.

¹ MASP baseerub praegusele eelarveettepanekule, mida hakatakse arutama tulevase Toll 2020 programmi raames. Kui heakskiidetud eelarve saab olema eeldatust väiksem, siis tuleb ka MASP vastavalt ajakohas

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 70/2008/EÜ, 15. jaanuar 2008, tolli ja kaubanduse paberivaba keskkonna kohta, ELT 2008, N L23, lk 21.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 952/2013, 9. oktoober 2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (uuesti sõnastatud), ELT L 269. 10.10.2013, lk 1.

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan

1.2. MASPI JA UCC TÖÖPROGRAMMI SÜNKROONSUS

Käesolevas MASPi uuenduses on arvesse võetud UCC vastuvõtmine ja selle rakenduskava. Seetõttu kehtestab MASPi red. 2016 seosed UCC tööprogrammiga (UCC WP), mis järgib UCC artikli 280 sätteid:

„Komisjonilt oodatakse elektrooniliste süsteemide arendamise ja kasutuselevõtu tööprogrammi koostamist. Tööprogramm on eriti oluline üleminekumeetmete kehtestamiseks elektrooniliste süsteemide jaoks ja tähtaegade määramiseks juhtudel, kui süsteemid ei ole veel seadustiku kohaldamise kuupäevaks, s.o. 1. maiks töökorras.“

Tulenevalt UCC artiklitest 16 ja 280 on UCC WP ülesandeks toetada elektrooniliste süsteemide arendamist ja üleminekumeetmeid, mida võib kohaldada kuni 31. detsembrini 2020.

Vastavalt Euroopa Komisjoni rakendusotsusele (*kuupäev lisatakse niipea kui võimalik*), milles sätestatakse UCC tööprogramm⁴, on UCC WPs sisalduvad projektid välja valitud projektid, mis on kantud MASPi, ja neile kohaldatakse sama lähenemist nagu teistele MASPis esitatud projektidele:

„Tööprogramm peab sisaldama nimekirja elektroonilistest süsteemidest, mida peaksid liikmesriigid ja komisjon tihedat koostööd tehes arendama selleks, et liidu tolliseadustikku saaks praktikas rakendada. See nimekiri põhineb olemasoleval planeerimisdokumendil, mis on seotud kõikide IT-alaste tolliprojektidega ja mida nimetatakse mitmeaastaseks strateegiliseks plaaniks (MASP), (...).

(...)Tööprogrammis viidatud elektroonilistele süsteemidele peaks kohaldama sama projektijuhtimismeetodit ning seda tuleb ette valmistada ja arendada MASPis kehtestatud viisil.“

Tööprogramm põhineb prioriteetidel, mis on sätestatud UCC artiklis 280(2) eesmärgiga kavandada ja juhtida elektrooniliste süsteemide arendamist nõuetekohaselt ja etapiviisiliselt, valides elektroonilisi süsteeme

„(...) pidades silmas nende eeldatavat mõju seoses liidu tolliseadustikus määratletud prioriteetidega. Üheks peamiseks eesmärgiks selles osas on pakkuda ettevõtjatele laia valikut elektroonilise tolli teenuseid üle kogu Euroopa Liidu tolliterritooriumi. Lisaks sellele peaksid elektroonilised süsteemid püüdma tõsta tolliprotsesside tõhusust, tulemuslikkust ja ühtlust kogu Euroopa Liidus.

Tööprogrammis sisalduv teave süsteemi kasutuselevõtu järjekorra ja ajakava kohta peaks lähtuma praktilistest ja projektijuhtimisega seotud kaalutlustest, nt jõupingutuste ja vahendite hajutamine, projektide omavaheline sidumine, iga süsteemi erinõuded ja projekti valmidusaste.“

UCC WP annab ise kõrgetasemelise kirjelduse projektide kohta dokumendis „UCC projektid ja nendega seotud elektroonilised süsteemid“, samuti UCC sätetega seotud õiguslike aluste, stabiilsete tehniliste spetsifikatsioonide täitmise vahe-eesmärkide kui ka

⁴ Komisjoni rakendusotsus nr 2014/255/EL, 29. aprill 2014, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustiku tööprogramm (ELT L 134, 7. mai 2014, lk 46).

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan

süsteemide kasutuselevõtuks kavandatud kuupäevade kohta⁵. MASPi lisa 2 sisaldab üksikasjalikke projektitoimikuid, mis on vastavuses UCC WPs toodud projektidega.

UCC WP iga-aastane uuendus teostatakse üheaegselt MASPi revisjoniga vastavalt UCC WP kehtestamise otsuse artiklitele 3(1) ja (2):

„Tööprogrammi peab regulaarselt uuendama, et tagada ühtlustamine ja kohandamine tolliseadustiku rakendamise uudseimate arengutega, ning võtta arvesse tegelikke edusamme elektrooniliste süsteemide ettevalmistamisel ja arendamisel ning eriti seoses ühiselt kokkulepitud spetsifikatsioonide kättesaadavusega ja elektrooniliste süsteemide kasutuselevõtu teostamisega. (...) Selleks et tagada tööprogrammi ja mitmeaastase strateegilise plaani (MASP) sünkroonsus, tuleb tööprogrammi uuendada vähemalt kord aastas.“

Arvestades märkimisväärset hulka süsteeme ja liideseid, mida tuleb välja arendada, käiku lasta ja hooldada, ning suuri kulutusi, mis kaasnevad UCC WP täieliku rakendamisega aastaks 2020, peab ECCG tagama hoolika järelevalve UCC WP rakendamise üle. MASPi ja UCC WP uuendamiseks tuleks kavandada igaaastaseid hindamisi üldise edenemise kohta. Sellele põhinedes peaks UCC WP 2017. aasta uuendus andma hinnangu UCC projektiplaanide teostatavusele aastaks 2020.

1.3. ÜHTSE LÄHENEMISVIISI SUUNAS

Mitmed erinevad MASPi red. 12-s säilitatud projektitoimikud sisaldavad ühtset süsteemi mõjutavaid tegevusi. Need nn paljud-ühele suhted moodustavad keerukuse taseme, mis on ajendanud liikmesriike taotlema selgemat ja sidusamat lähenemisviisi UCC ja e-tolli süsteemide rakendamiseks.

MASPi red. 2014 reageeris sellele taotlusele uuendatud perspektiivi kasutuselevõtuga lisa 2 toodud projektitoimikute suhtes. Nüüd ühildavad sama süsteemi komponente projektitoimikute klastrid seal, kus see on võimalik ja teostatav. Klastritesse hõlmatakse reeglina need toimikud, mis olid eelmises MASPi redaktsioonis isoleeritud. Niisiis, selle asemel, et moodustada toimikutest sõltumatute ja normaliseeritud projektiraportite kogumit, esitles MASPi red. 2014 esimest sammu integreeritud süsteemimaastiku defineerimise suunas ja tegi seda ettevõtluse vaatepunktist. Sellise sidusa lähenemisega võeti kasutusele projektitoimikute klastritesse grupeerimise meetod, ja tehti seda ettevõtlusega seotud teemade kaupa. Sellist lähenemist kasutati järgmiste teemadega: liikumise süsteemide kohandamine; import, transiit, eriprotseduurid ja AEO.

Lisaks eelnevale soodustas see klastris sisalduvate komponentide ühtepõimumist, andes sise- ja välisteavet korrelatsiooni, omavaheliste seoste ja jagatud eesmärgi kohta. Lõpuks püüti toimikute ühendamisel asjakohast teavet mitte välja jätta. Praktikast tähendas see, et:

- lisa 2 projektitoimikud, mida oli klastritesse paigutamise teel konsolideeritud, märgiti kustutatuks, kuid jäeti pildile kohatäitjatena. Need kohatäitjad toimikud olid viitemärkideks vastavatele MASPi uuenduses 12 sisalduvatele projektitoimikutele;

⁵ Elektroonilise süsteemi rakendamise kuupäev, mida nimetatakse ka elektroonilise süsteemi kasutuselevõtu tegelikuks alguskuupäevaks ja mis on kooskõlas üleminekuperioodi lõppkuupäevaga.

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan

- konsolideeritud toimikute numbreid ei muudetud. See pidi andma järjepideva viiteraamistiku;
- kasutuses olevates toimikutes säilitatud muudatuste ajalugu andis infot neile kohaldatud muudatuste kohta.

Ülaltoodud põhimõtteid kohaldati ka MASPi red. 2016 puhul. Kustutatud toimikud nendeks ka märgiti, numeratsioon ja kohatäitjad säilitati jälgitavuse ja järjepidevuse eesmärgil.

Mõned toimikud viidi teise gruppi. Kohatäitjad jäeti taas algsesse gruppi märkega uuele toimikunumbrile viitamise lihtsustamiseks.

MASPi lisas 6 esitatakse toimunud muudatused, et anda lugejale selged juhised MASPi 2016. aasta uuenduses toimunud muudatuste leidmiseks võrdluses MASP 2014. aasta uuendusega. Lisaks selgitab see iga-aastast MASPi revideerimisprotsessi.

1.4. PROTSESSIJUHTIMINE BPM ABIL

Protsessijuhtimise ja selle juurde kuuluva tegevusprotsesside modelleerimise (*Business Process Modelling, BPM*) meetodikat⁶ peetakse tõhusaks vahendiks tolliliidu tegevuse toetamisel ja parendamisel, sealhulgas EL õigusaktide paremal mõistmisel ja tolliprotseduuride ja –formaalsuste ning nendega seotud elektrooniliste süsteemide ühtlustamisel kogu ELs.

Tegevusprotsesside mudelid (BPM) aitavad tolliprotsesse visualiseerida ja mõista. BPM meetodika kasutamist taotlesid algselt liikmesriigid, et ajakohastatud tolliseadustiku rakendussätetes⁷ käsitletavaid tolliprotsesse ja –protseduure paremini mõista ning nende rakendamise suhtes kokkuleppele jõuda. Tegevusprotsesside modelleerimine on väga kasulikuks osutunud ning seda laiendatakse ka teistesse tollipoliitika valdkondadesse. EL tolli BPM poliitika kehtestati standardse raamistikuna edasiarendusteks, hõlmates kõiki tolli põhiprotsesse.

See on tihedalt seotud liikmesriikide taotlusega koostada esimese etapina tulevaste IT süsteemide väljaarendamisel piisava detailsusastmega funktsionaalsete nõuetega BPM. Tegevusprotsesside modelleerimise üldist meetodikat on kirjeldatud MASPi põhitekstis ning seda on kajastatud ka MASPi lisades.

⁶ Tegevusprotsesside modelleerimine on tegevus, millega esitatakse ettevõtte protsesse, et võimaldada olemasolevate protsesside analüüsi ja parendamist. Tegevusprotsesside modelleerimisega tegelevad enamasti ärianalüütikud ja ärijuhid, kes otsivad võimalusi protsesside tõhususe ja kvaliteedi parandamiseks.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 450/2008, 23. aprill 2008, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik (ajakohastatud tolliseadustik), ELT 2008, Nr L 145, lk1.

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan

2. TAUSTATEAVE

Euroopa Liit ja liikmesriigid on sidunud end kohustusega tegutseda e-Euroopa, eriti e-valitsuse raamistikus⁸. Peale selle kutsus nõukogu otsus (5. detsember 2003)⁹, mis kiidab heaks Komisjoni teatise tollitöö ja kaubavahetuse lihtsustamiseks paberivabas keskkonnas¹⁰, komisjoni üles:

„Tihedas koostöös liikmesriikidega koostama mitmeaastase strateegilise plaani, loomaks Euroopas tollitöö ja kaudse maksustamise alase elektroonilise keskkonna, mis vastab praegustele ja kavandatud töökorralduslikele ja seadusandlikele projektidele ja arengutele.”

E-tolli otsuses nõutakse, et komisjon koostaks ja ajakohastaks mitmeaastase strateegilise plaani (MASP), milles määratakse komisjoni ja liikmesriikide ülesanded seoses elektrooniliste tollisüsteemide rakendamisega.

Järgides otsust keskenduda täielikult uutele arendustele, ei käsitleta MASPi enam praegu kasutusel olevaid üle-euroopalisi ja kesksed IT-süsteeme ning need on ka MASPi lisades 1 ja 2 kõrvaldatud. See muudatus jõustus alates 12. redaktsioonist. Peale selle ei peeta otstarbekaks mõnede Customs 2020 tööplaanis loetletud algatuste üleviimist MASPi. Kokkuvõttes ei sisalda MASP kõiki arutluse all olevaid pilootprojekte, kuid mõned neist, mis on oma arengus jõudnud kõrgemale tasemele, kajastuvad Lisas 2 (nt SSTL), ning teised, mis ei ole sedavõrd edasijõudnud etapis, kuid on olulised eeldatavate tegevuste seisukohast, kajastuvad käesoleva dokumendi punktis 5.4 (nt eManifest).

Ülevaade praegu töötavatest süsteemidest on toodud Lisas 2 (vt projektitoimik 4.8 'Töötavate IT-süsteemide hooldus ja uuendused').

IT-süsteemide järgmine arengufaas, mida nimetatakse Euroopa koosvõimestrateegia süsteemideks (EIS), on kajastatud MASP-dokumendi käesolevas uues versioonis, konkreetsemalt lisades 1 ja 2. Tulevased EIS on seotud uute arengutega erinevates tollipoliitika valdkondades, kuid peamiselt UCC¹¹ rakendamisega. UCC toetab ülemaailmset üleminekut paberivabale asjaajamisele tolli- ja kaubanduse valdkonnas. Selles valdkonnas käivitati järgmised olulised tegevused, mis aitasid kaasa MASP red. 12 ja sellele järgnevale MASP red. 2014 ja red. 2016 koostamisele:

Esiteks: komisjoni (COM) talitused koostasid BPM, mis võimaldaks neil mõista ja kokkuleppele jõuda õiguslike sätete osas UCC kontekstis.

Teiseks: COM talitused koostasid IT-lahendusi kaardistava dokumendi. Selle sisedokumendi realiseerimise väljundiks oli asjaolu, et 2012. a esitati C2020 programmi

⁸ Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele "e-valitsuse rollist Euroopa tuleviku jaoks". 26.09.2003, COM(2003) 567.

⁹ COM (2003) 452, 24.07.2003.

¹⁰ EÜT C 305, lk. 1.

¹¹ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse eelnõu liidu tolliseadustiku kehtestamiseks (COM(2012) 64 lõplik)

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan

eelarvekalkulatsioonid kõrgetasemelisele juhtgrupile. IT-lahendusi kaardistav dokument andis ülevaate tollitegevuses teabe vahetamiseks ja säilitamiseks kasutatavatele andmetöötlusmeetoditele esitatavatest nõuetest UCC alusel. Lisaks pakkus see välja praktilise visiooni võimalikest IT-rakendustest. Üksikasjalikud ettepanekud IT prioriteetide kohta on ära toodud käesoleva dokumendi lisas.

Käesolev MASPi redaktsioon sisaldab projekti toimikutes kajastatud rakendustegevuste loetelu (vt Lisa 2). Lisatud on ka ajakava, mille kõik projektitegevusse kaasatud osapooled peavad asjaomaste projektide osas heaks kiitma ja millest hiljem ka kinni pidama (vt Lisa 1).

Tähtsad kuupäevad, mida tuleb meeles pidada seoses e-tolli planeerimisega on:

- UCC kohaldamise algus 01/05/2016; ja
- 2020 lõpp kõikide UCC alusel kavandatud süsteemide rakendamiseks.

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan

2.1. ÕIGUSJÄRGNE KOHUSTUS KASUTADA TOLLIS NÕUTAVATE ANDMETE ESITAMISEKS ANDMETÖÖTLUSMEETODEID

ÕIGUSLIKUD ALUSED

‘eTolli otsuse’ artikkel 1: komisjoni ja liikmesriikide kohustused (IT ühine ja siseriiklik domeen)

“Komisjon ja liikmesriigid loovad turvalised, ühtsed, koostalitlusvõimelised ja juurdepääsetavad elektroonilised tollisüsteemid tollideklaratsioonides, tollideklaratsioonidele lisatud dokumentides ja sertifikaatides sisalduva teabe ning muu asjakohase teabe vahetamiseks.

Komisjon ja liikmesriigid loovad kõnealuste elektrooniliste tollisüsteemide käitamiseks struktuuri ja tagavad selleks vahendid.”

UCC Artikkel 6(1): tolliasutuste ja ettevõtjate kohustused (IT riiklik ja välisdomeen)

Põhimõte (UCCs):

“Kogu teabevahetus (nagu deklaratsioonid, taotlused või otsused) tolliasutuste vahel ning ettevõtjate ja tolliasutuste vahel ning sellise teabe tollialaste õigusaktide kohaselt nõutav säilitamine peab toimuma elektroonilisi andmetöötlusvahendeid kasutades.”

UCC Artikkel 16(1): koostöö liikmesriikide ja komisjoni vahel

„Liikmesriigid teevad komisjoniga koostööd, et kooskõlas tolliseadustikuga töötada välja, hooldada ja rakendada elektroonilisi süsteeme teabe vahetamiseks tolliasutuste vahel ja komisjoniga ning selle teabe säilitamiseks.“

2.1.2. Kohustuste ulatus

Kohustuste ulatus hõlmab teabevahetust ettevõtjate ja tolliasutuste vahel, tolliasutuste vahelist suhtlust ja teabe säilitamisega seotud toiminguid.

Ettevõtjate ja tolliasutuste vaheline teabevahetus võib hõlmata suurel hulgal komponente. Nendeks komponentideks on **andmed** (s.o tollideklaratsiooni andmed); **saatedokumendid** (s.o otsuse taotlusele lisatud tõendavad dokumendid); **otsused** (s.o otsuse tegemise protsessiga seonduv kirjavahetus); **teatised** (nt teatised tollivõlgnevustest, saabumisteated, ‘mitte laadida’ jne) ja **sertifikaadid** (nt CVED jne).

Tolliasutuste vahelise teabevahetuse puhul võivad toimingud sisaldada selliseid komponente nagu **andmed** (nt riskianalüüsi tulemuste edastamine järgmisele sadamale); **otsused**: (nt volitatud ettevõtja või keskse tollivormistuse taotlusi puudutav konsultatsiooniprotsess liikmesriikide vahel) ja **teatised** (nt ‘ekspordi eelteade’, ‘väljumistulemus’ sõnumid).

3. ELEKTROONILISE TOLLI VISIOON JA EESMÄRGID

Paberivaba e-tolli konkreetsete eesmärkide määratlemisel peab liikumapanevaks jõuks olema tolli üldine missioon.

UCC artikkel 3 sõnastab tolli missiooni järgmiselt:

„Toll vastutab eelkõige liidu rahvusvahelise kaubanduse järelevalve eest ning aitab seeläbi kaasa õiglase ja avatud kaubanduse arendamisele, siseturu välisaspektide, ühise kaubanduspoliitika ja liidu muude kaubandusega seotud ühiste poliitikate rakendamisele ning üldise tarneahela turvalisuse tagamisele. Toll võtab meetmeid, mille eesmärk on eelkõige järgmine:

- (a) kaitsta liidu ja selle liikmesriikide finantshuve;*
- (b) kaitsta liitu ebaausa ja ebaseadusliku kaubanduse eest, toetades samal ajal seaduslikku ettevõtlust;*
- (c) tagada liidu ja tema residentide turvalisus ja julgeolek ning keskkonnakaitse, asjakohasel juhul tihedas koostöös teiste ametiasutustega; ning*
- (d) säilitada sobiv tasakaal tollikontrolli ja seadusliku kaubanduse hõlbustamise vahel.”*

Selleks, et toetada EL tolliasutuste missiooni, loovad ja kasutavad komisjon ja liikmesriigid turvalisi, integreeritud, koostalitlevaid ja ligipääsetavaid elektroonilisi tollisüsteeme (nimetatakse ka EIS). Nende peamine eesmärk on hõlbustada tolliprotseduure kaupade liikumisel Euroopa Liitu ja sealt välja ning vähendada kõiki riske, näiteks riskid kodanike turvalisusele ja julgeolekule ja finantsriskid. Selleks viiakse miinimumini erinevused liikmesriikide tolliprotsessides.

EIS luuakse üldiselt rahvusvaheliste standardite kohaselt¹², võimaldades seega edaspidi koostöömismist kolmandate riikide süsteemidega.

Ühtlasi on komisjon ja liikmesriigid kohustunud pakkuma Euroopa e-valitsuse teenuseid. Need teenused võimaldavad tõhusaid, tulemuslikke ja koostalitluslikke info- ja teabevahetussüsteeme nii riiklike haldusasutuste vahel kui ka nende asutuste erinevate üksuste vahel, et tagada avaliku sektori teabe turvaline vahetus ja töötlemine kogu Euroopa lõikes.

E-tolli otsuse artikli 2§1kohaselt seavad komisjon ja liikmesriigid eesmärgiks luua struktuure ja vahendeid, mille kaudu komisjon, tolliasutused ja teised Euroopa Liidu piiriasutused saavad vahetada elektroonilist teavet selleks, et:

- kontrollida ja hõlbustada tõhusate impordi- ja ekspordiprotseduuride abil kaupade liikumist siseturule ja sealt välja;

¹² Kasutatud rahvusvahelised standardid on näiteks WCO andmemudel, vajadusel ISO ja ÜRO normid ja muude organisatsioonide, näit Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) standardid, ENI number, IATA/ICAO lennumbrid, ULD konteinerite IATA numbristruktuur.

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan 2016. aasta uuendus (MASP red. 2016)

- suurendada Euroopa kaubanduse konkurentsivõimet järelevalve- ja halduskulude ning tollivormistuseks kuluva aja vähendamise teel;
- hõlbustada seaduslikku kaubavahetust, kasutades kaupade kontrollimisel ühtset lähenemist;
- suurendada kodanike turvalisust ja julgeolekut ohtlike ja illegaalsete kaupade suhtes;
- pakkuda Euroopa Liidule ja selle liikmesriikidele paremat finantshuvide kaitset;
- panustada võitlusesse rahvusvahelise kuritegevuse ja terrorismiga, jagades kiiret ja asjakohast teavet rahvusvahelise tarneahela kohta;
- võimaldada määruse (EÜ) 648/2005 ja uute õigusaktide alusel andmete tõrgeteta liikumist eksportivate ja importivate riikide valitsusasutuste vahel.

Nende eesmärkide saavutamiseks peavad komisjon ja liikmesriigid tagama, et:

- kaupade üle Euroopa Liidu piiride liikumisega seotud tolliprotseduuride teostamiseks või mingiks muuks otstarbeks vajalik tolliasutustevaheline elektrooniline andmevahetus on terve liidu ulatuses võimalik;
- ettevõtjad saavad esitada oma üld- ja/või tollideklaratsioone elektroonilisel kujul oma asukohast, olenemata sellest, millise liikmesriigi kaudu kaubad Euroopa Liidu territooriumile sisenevad või sealt väljuvad;
- tollimaksude kogumist, tagasimaksmist või vähendamist ja tollidokumentide säilitamist korraldab põhiliselt importija/eksportija asukohajärgne tolliasutus;
- kaupade valik tollikontrolliks piiril ja sisemaa tolliasutustes põhineb automatiseeritud riskianalüüsil, milleks kasutakse rahvusvahelisi, Euroopa Liidu ja riiklike kriteeriume;
- ettevõtjad peavad tollitoimingute teostamiseks registreeruma ainult ühes liikmesriigis, isegi kui nad sooritavad tollitehinguid teistes liikmesriikides;
- ettevõtjatel on impordi ja ekspordi tehingute ja turvalisusega seotud tolliprotseduuride teostamiseks ligipääs infoportaalidele ja ühtsetele elektroonilistele juurdepääsuportaalidele, olenemata liikmesriigist, milles tehingud algavad või lõpevad;
- vajaduse korral on nendel e-tolli süsteemidel liidesed olemasolevate ja tulevaste süsteemidega muudes valdkondades kui toll (nt. aktsiisikaupade liikumise ja kontrolli süsteem EMCS aktsiisiga maksustatavate kaupade ühendusesisese liikumise jälgimiseks);
- kõigile impordi- ja eksporditehingutega seotud asutustele võimaldatakse elektroonilist infovahetust, sealhulgas kolmandate riikidega, kui seda näevad ette rahvusvahelised kokkulepped. Toll võtab endale juhtiva rolli ühe akna (*single window*) loomisel nende asutuste jaoks;
- kõik füüsilised kontrollid sooritatakse eelistatavalt ühel ajal ja ühes kohas (ainukontroll – *one-stop shop*).

Selles peatükis välja toodud eesmärgid saavutatakse vähemalt järgmiste abinõude¹³ rakendamisega:

¹³ Esimesed kolm punkti on sõnastatud e-Tolli Otsuse Artiklis 2§2, Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 70/2008/EÜ, 15. jaanuar 2008, tolli ja kaubanduse paberivaba keskkonna kohta, ELT 2008, N° L23, p 21.

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan 2016. aasta uuendus (MASP red. 2016)

- ühtlustatud infovahetus, mis põhineb rahvusvaheliselt aktsepteeritud andmemudelitel ja sõnumiformaatidel;
- tolli ja tolliga seotud protsesside ümberkorraldamine, mille eesmärgiks on nende tõhususe ja jõudluse optimeerimine, lihtsustamine ja tollinõuetele vastavuse tagamise kulude vähendamine;
- laias valikus elektrooniliste tolliteenuste pakkumine ettevõtjatele, mis võimaldab neil mis tahes liikmesriigi tolliasutustega ühtsel viisil suhelda;
- asjakohane õiguslik raamistik, mis võimaldab nende eesmärkide saavutamist.

Lisaks seab UCC eesmärgiks **tollialaste õigusaktide adapteerimise** selleks et:

- seadistada ja ühtlasi hallata tolli ja ettevõtjate jaoks vajalikku elektroonilist keskkonda;
- viia läbi tollieeskirjade põhjalik revideerimine muutes neid lihtsamaks ja paremini struktureerituks.

Selleks, et anda tolliadministratsioonidele ja ettevõtjatele elektrooniliste protsesside kohustusliku kuid tegelikku olukorda arvestava etapiviisilise rakendamise tagamiseks vajalike investeeringute tegemiseks piisavalt aega, jätkab komisjon koostööd kõikide huvirühmadega, tagamaks uue elektroonilise keskkonna käivitamise hiljemalt 31. detsembriks 2020.

4. ELEKTROONILISE TOLLI RAKENDAMISPROTSESSI JUHTIMINE

E-tolli rakendamise juhtgrupiks määratud tollipoliitika töörühma (CPG) kaasabil tagavad komisjoni talitused e-Tolli otsuse ja MASPi rakendamise.

e-Tolli otsuse artiklis 8 on sätestatud, et tollipoliitika töörühm peab aitama komisjoni:

- *strateegiate, vajalike vahendite ja väljatöötamisetappide kindlaksmääramisel;*
- *kõikide elektroonilise tolliga seotud tegevuste ühtsuse tagamisel MASPi kavandatu kohaselt;*
- *vahendite, sealhulgas siseriiklikul ja liidu tasandil juba kasutusel olevate vahendite parimal ja tõhusaimal viisil kasutamise tagamisel;*
- *õiguslike ja rakenduslike ning koolituse ja IT arenguga seotud aspektide koordineerimisel ning tollile ja ettevõtjatele nende aspektide kohta teabe andmisel*
- *kõigi asjaomaste osapoolte rakendamisalase tegevuse suunamisel;*
- *sätestatud tähtaegadest kinnipidamisel.*

E-tolli projektide rakendamiseks teevad komisjoni talitused ja CPG tihedat koostööd ja/või konsulteerivad järgmiste organitega:

- elektroonilise tolli koordinatsioonirühm (ECCG), mis on loodud programmi “Toll 2020” raames seoses MASPi ajakohastamisega ning tulevaste projektide üldise kavandamise ja koordineerimisega. Seda töörühma toetavad põhitöövaldkonnad ja tehnilised grupid;
- tolliseadustiku komitee (*Customs Code Committee*, CCC; üld- ja eriosa) ning võimalik, et ka muud komiteed, mis on seotud juriidiliste aspektidega, esitades ametlikke seisukohti (hääletamisega) kooskõlas asjakohase komiteemenetluse protseduuriga;
- Liidu tolliseadustiku ekspertgrupp, mis on kaasatud UCC konsultatsiooniprotsessi;
- “Toll 2020” komitee seoses programmi organisatsioonilise ja finantsraamistikuga;
- ettevõtjate kontaktrühm (TCG), kuhu kuuluvad olulisemad ettevõtlusorganisatsioonid ning mis on komisjoni peamine konsultatsiooniorgan kõikide ettevõtlusega seotud aspektide osas.

Liikmesriigid on kohustatud tagama oma riigi esindamisel erinevates organites (CPG, CCC, ECCG, jms.) maksimaalse koordineerituse ning tagama konsulteerimise oma riigi ettevõtetega e-tolli ettevalmistamisel ja rakendamisel siseriiklikul tasandil.

Mitmetasandiline lähenemine ja muud juhtimist puudutavad aspektid on üksikasjalikumalt kirjeldatud lisan 3.

5. ETAPIVIISILINE LÄHENEMINE SÜSTEEMIDE JUURUTAMISELE

5.1. ETAPIVIISILINE LÄHENEMINE ÜSIKPROJEKTI TASANDIL

Etapiviisiline lähenemine kehtib kõikide MASPi nimetatud üksikute tolliprojektide ja EIS juhtimise ja rakendamise puhul. Järgnev osa kirjeldab üksikasjalikult erinevaid etappe:

- Etapp 1 – tegevuste analüüs, poliitilise ja õigusliku raamistiku kujundamine;
- Etapp 2 – tehniliste süsteemispetsifikatsioonide loomine;
- Etapp 3 – riiklike ja ettevõtjate spetsifikatsioonide loomine;
- Etapp 4 – EIS kasutuselevõtt.

5.1.1. Esimene etapp – tegevuste analüüs, poliitilise ja õigusliku raamistiku kujundamine

EIS esimene etapp nõuab tegevuste analüüsi teostamist paralleelselt poliitilise ja õigusliku raamistiku loomisega. Modelleerimise eesmärgiks on tagada, et väljapakutud tegevusprotsess, mida toetavad õiguslikud sätted, oleks reaalse maailma ärikeskkonnas mõttekas ja otsusetegijad mõistaksid ja saaksid hinnata tegevusprotsesside mõju, sealhulgas ka mõju projektidele ja EISle.

Nende eesmärkide saavutamiseks on tehtud ettepanek 3. tasandi tegevusnõuete BPM väljaarendamiseks paralleelselt õigusaktide ja teiste asjaga seotud dokumentide loomisega.

Lisaks eelnevale, et tagada planeeritud EIS toimimine tegevusnõuete ja toetavate õigusaktidega kooskõlas, arendatakse välja 4. tasandi funktsionaalsete nõuete BPM. Need 4. tasandi BPM on samaväärsed „Funktsionaalsete süsteemispetsifikatsioonidega“ (FSS). BPM täidavad sama rolli kui FSS ja on suhteliselt sarnased „Süsteemi protsessimudelitele ja -nõuetele“, mis on eelnevalt mõnede kesksete IT süsteemide jaoks välja töötatud.

5.1.2. Teine etapp – tehniliste süsteemispetsifikatsioonide loomine

Teine etapp on süsteemide IT projektide tegevuse esimene osa. See puudutab tehniliste süsteemispetsifikatsioonide loomist kas komisjoni tasandil või komisjoni, liikmesriikide tolliametite ja vajadusel ka ettevõtjate esindajate koostöös. ECCGd tuleb jooksvalt teavitada olukorrast ja edusammudest.

See tegevus hõlmab järgmisi horisontaalseid ülesandeid:

- Mõjuhindang projektidele tervikuna (nt liikumise süsteemide kohandamine muutuste tõttu horisontaalsetes ja tüviprojektides, näiteks AEO);
- Juhtimisprotsessi juurutamine MASPi projektide vastastikkuse mõjutamise ja sõltuvuse reguleerimiseks ning projektide koostoimelise mõju määratlemiseks;
- Andmete ühtlustamine, nt tollideklaratsioonid tollitöö valdkondades.

**Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan
2016. aasta uuendus (MASP red. 2016)**

5.1.3. Kolmas etapp – riiklike ja ettevõtjate spetsifikatsioonide loomine

Kolmandas etapis töötatakse välja nii riiklikud kui vajadusel ka ettevõtlike spetsifikatsioonid. Nende spetsifikatsioonide alusel toimub tarkvaraarendus ja vastuvõtmise testimine.

5.1.4. Neljas etapp – EIS kasutuselevõtt

Neljandas etapis toimub EIS kasutuselevõtt ning alustatakse tegevustega kooskõlas vastavates MASPi toimikutes määratletud faaside ja arhitektuuriga.

Liikmesriigid peavad välja töötama oma rakendusstrateegia, milles pannakse paika tingimused üleminekuks elektroonilisele tollile ning selle aluseks on e-Tolli otsus, UCC ja selle IT-programm ning muud tolliregulatsioonid, milles sisalduvad kõigile seotud pooltele kohustuslikud rakendustähtajad.

Liikmesriigid on kohustatud rakendama kõiki neid süsteeme etteantud aja jooksul, mis võimaldab süsteemide vastavustestimist, juurutamist ja kasutuselevõttu vastava süsteemi aluseks olevas õiguslikus aluses määratud ajavahemikus. Teisisõnu, need süsteemid peavad olema kõikides liikmesriikides töökorras õigusaktides sätestatud ja MASPis määratletud tähtajaks.

Siinkohal on oluline kinni pidada asjaomastele projektidele seatud selgetest ja siduvatest vahetähtaegadest (vt lisad 1 ja 2 – MASPi I grupi toimikud), et vältida olukordi, kus pikemat aega kasutatakse paralleelselt nii elektroonilisi kui ka paberkandjal lahendusi tulenevalt asjaolust, et teatud liikmesriigid ei ole suutnud tähtaegadest kinni pidada.

Sellele protsessile kaasa aitamiseks tegeletakse MASPiga seda regulaarselt üle vaadates ja ajakohastades, et pakkuda täpset ja kõige uuemat infot konkreetsete sammude, ülesannete ja kohustuste ning nende koordineerimise ja ajakava kohta.

5.2 ETAPIVIISILINE LÄHENEMINE, ET JÕUDA KOKKULEPPELE IT RAKENDUSKAVA OSAS (MASP)

Selleks, et IT-plaani rakendamine toimuks koordineeritult, on äärmiselt oluline, et komisjon ja liikmesriigid jõuaksid kokkuleppele ja aktsepteeriks vahetähtaegu, mille aluseks on EL tollialastes õigusaktides ja rahvusvahelistes lepetes kehtestatud juriidiliselt siduvad tähtajad.

UCC artikkel 278 sätestab, et kõik UCCga seotud infosüsteemid rakendatakse 2020.a. lõpuks. Samaks ajaks tuleb rakendada ka rahvusvahelistest lepingutest (nt volitatud ettevõtjate vastastikune tunnustamine) ja muudest õiguslikest alustest, nagu e-Tolli otsus või võltsitud kaupade ja päritolu kohta kehtestatud õigusaktid, tulenevad EISd. See on nii liikmesriikide kui ka komisjoni jaoks väga suurt väljakutset esitav ülesanne, mida on võimalik täita üksnes etappide kaupa.

Selleks, et oleks võimalik korrektselt planeerida kõikide elektroonilise tolli projektide rakendamist enam kui kümnendi jooksul, peaks olema selge ülevaade tegevusplaanide sisust, ühine arusaam nende rakendamiseks vajalikest ärivajadustest, ühise IT-arhitektuuri

ja rakendusstrateegia olemasolu, ühised prioriteedid ning kokkulepe juhtimise osas, mis aitaks neid eesmärke saavutada ja ajaga kaasas käia.

5.3 TOIMIKUTE GRUPEERIMINE

Praeguses faasis võib üksmeele leidmine üldise IT rakenduskava osas olla liiga ambitsioonikas eesmärk, kuna arutelud seadusandluse ja tegevusprotsesside modelleerimise teemadel alles käivad. Seetõttu on tehtud ettepanek jagada rakendusplaani mitmeks osaks või grupiks, võttes aluseks tasemed, milleni on juriidilise, tegevusalase ja tehnilise selguseastme ja kokkulepetega jõutud. Nii on MASPi lisas 2 loetletud projektide toimikud jagatud nelja gruppi:

- **1. grupp: Üleeuroopalised tolliteabesüsteemid**

Esimene grupp koosneb projektitoimikutest, protseduuridest ja projektidest, mille ulatuse ja ajakava osas on üksmeel juba saavutatud, seega on edasiminekuks võimalik. Esimesse gruppi võivad kuuluda kahepoolsete rahvusvaheliste algatuste projektitoimikud.

- **2. grupp: Üleeuroopalised tollialgatused, mida on vaja veel uurida ja mille osas kokkuleppeid saavutada**

Teine grupp hõlmab projekte, mis vajavad enne IT-kavasse lisamist veel arutamist. Teise gruppi võivad kuuluda kahepoolsete rahvusvaheliste algatuste projektitoimikud.

- **3. grupp: Rahvusvahelised tolliteabesüsteemid**

Kolmas grupp hõlmab rahvusvaheliste organisatsioonide hallatavaid projekte, milles EL-i ja liikmesriikidel on aktiivne roll, kuid nad ei ole asjaomaste projektide korraldajad ega omanikud.

- **4. grupp: Tollialase koostöö algatused ja tehnoloogilised arendused tolli EIS hõlbustamiseks**

Neljas grupp sisaldab 'Tollialase koostöö algatusi'¹⁴, mis MASPi toimikute grupeerimise kontekstis osutab katsetele tugevdada koostööd liikmesriikide vahel. Gruppi kuuluvad ka algatused, mis on suunatud edusammudele tehnoloogia valdkonnas, et luua kavandatud EISdes uut funktsionaalsust.

¹⁴ Terminit "Tollialase koostöö algatused" käesoleva dokumendi tähenduses ei tohiks segi ajada sama termini tähendusega poliitika ja seadusandluse valdkonnas, näiteks vastastikuse abi ja "Rahvusvahelise tollikoostöö" teemadel.

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan 2016. aasta uuendus (MASP red. 2016)

MASPi erinevates redaktsioonides võivad toimikud olla paigutatud ühest grupist teise. Näiteks kui hetkel 2. grupis olev algatus saavutab poole aastaga piisava selguse, siis võib selle MASPi järgmise ülevaatus käigus üle viia 1. gruppi.

5.4 PILOOTTEGEVUSED

MASP ei sisalda kõiki arutluse all olevaid pilootprojekte, kuid mõned neist, mis on oma arengus jõudnud kõrgemale tasemele, kajastuvad Lisas 2 (nt SSTL), ning teistest, mis ei ole sedavõrd edasijõudnud etapis, kuid on olulised eeldatavate tegevuste seisukohast, antakse ülevaade selles peatükis.

eManifesti pilootprojekt

MASPi 2014. aasta uuenduse käigus kustutati toimik 1.9. "Sinise vööndi algatus ja eManifest", kuna ilmnes, et "Tolli kaubamanifesti" (termin on kasutusel UCC IA/DA ja käib eManifesti kohta) rakendamiseks ei ole vaja eraldi tolliinfosüsteemi.

Sellegipoolest jätkuvad tegevused täieliku eManifestiga DG TAXUD ja DG MOVE vahelises koostöös, mille tulemusena valmib plaan käivitada pilootprojekt, mis näitab, kuidas saab täielikku EL manifesti koos erinevate formaalsustega, nagu näiteks üld- ja lastideklaratsioon, elektrooniliste vahenditega ühtlustatud viisil mereliikluse ühtse liidese ja Safe Sea Net kaudu ELs esitada.

Selle ametlikult DG MOVE poolt koos DG TAXUDi ja EMSAga juhitava pilootprojekti üldeesmärk on testida protseduure, mis lihtsustaksid aruandlusega seotud formaalsusi ja seega hõlbustaksid kaubandust ning vähendaksid halduskoormust ja sama teabe mitmekordset esitamist erinevatele asutustele.

Plaan näeb ette, et andmeid, mida ettevõtjad peavad erinevatele ametiasutustele, sealhulgas tollile esitama, saaks esitada teabeedastuse lisakanalina ühekordselt (kus võimalik) riikliku mereliikluse ühtse liidese kaudu ja sealt edasi jagada pädevatele riigiasutustele nii nagu vajadus tingib.

Pilootprojekt on varases arenguetapis, mis tähendab spetsifikatsiooniprojektide kirjeldamist ja ettevalmistamist. Tolliformaalsused ja vastavad andmekogud, mis moodustavad projekti toimeala, on hetkel DG TAXUDi ja DG MOVE vaheliste arutelude teemaks ja põhinevad tollialastele õigusaktidele ning eriti lisades toodud andmetele.

MASPi järgmise uuenduse käigus kaalutakse eManifesti projektile eraldi toimiku taastamist, kuid see sõltub pilootprojekti edenemisest.

EL – Venemaa 'Rohelise koridori' pilootprojekt

EL – Venemaa AEO programmide ja riskijuhtimise projektirühm töötab välja 'Rohelise koridori' pilootprojekti, mis pakuks osalevate AEOde poolt ühest osalevast EL liikmesriigist Vene Föderatsiooni eksporditava kauba kiiremat tollivormistust ja tollikontrolli vähendamist maanteetranspordil. Osalevatele AEOdele pakutakse soodustusi piiriületuspunktides ja sisemaa tolliasutustes, kus esitatakse impordideklaratsioon. Eksportijad, vedajad ja importijad, kes omavad EL AEO staatust või Venemaa madala riskiga ettevõtja staatust saavad pilootprojektiis vabatahtlikult osaleda.

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan 2016. aasta uuendus (MASP red. 2016)

Selle pilootprojekti rakendamise toetamiseks on vaja välja arendada automaatne andmevahetus. Ekspordideklaratsiooni andmed (kokkulepitud osahulk, mida vahetatakse ainult EL ühises domeenis) saadetakse Venemaale. Impordi kontrolli tulemused saadetakse EL tagasi.

Hilisemas etapis saaks pilootprojekti laiendada teistele transpordiviisidele (õhu, raudtee ja meretransport) ning hõlmata kaubad mis eksporditakse Venemaalt Euroopa Liitu.

Väljapakutud andmevahetusskeem näeb ette, et ELst saadud andmeid kasutatakse Venemaa poolel kahel korral: esiteks kui kaup saabub piiriületuspunkti ja vedaja esitab hõlbustuste saamiseks piiril tollile ekspordideklaratsiooni liikumise viitenumbri (MRN); teist korda, kui esitatakse impordideklaratsioon, mis sisaldab viidet ekspordideklaratsiooni MRNle.

Pilootprojekt koosneb kahest komponendist: 1) rahvusvaheline andmevahetus EL ja Venemaa vahel; 2) EL-sisene andmevahetus EL LR ja komisjoni vahel. Rahvusvahelise komponendi rakendamine põhineb WCO Ülemaailmse tollivõrgustiku universaalsel alusdokumendil kontrollitulemuste vastastikuse tunnustamise kohta (*Globally Networked Customs (GNC) Utility Block for Control Mutual Recognition*).

6. TEGEVUSPROTSESSIDE MODELLEERIMISE POLIITIKA JA MEETODID

6.1. SISSEJUHATUS

Tegevusprotsesside juhtimist, mille alla kuulub tegevusprotsesside modelleerimine, on peetud tõhusaks abivahendiks tolliliidu ühtsuse, ühtlustamise, mõjususe, tõhususe ja automatiseerimise kõrgema taseme saavutamisel. Esimesed sammud BPM poliitika suunas astuti 2009. aastal visiooni heakskiitmisega CPG tasemel.

Tegevusprotsesside modelleerimise poliitikal on mitu otstarvet. Eelkõige on seatud eesmärgiks:

- tegevuse võimalike majanduslike kasutegurite ja kvaliteedi parendamise võimaluste tuvastamine;
- õigusaktide eelnõudes ja muudes poliitikadokumentides ettenähtud tegevusprotsesside kirjeldamine ja arusaadavaks tegemine;
- õigusakti eelnõus sisalduva äriloogika kontrollimine ja väljapakutud tegevusprotsesside kommenteerimine;
- tegevusprotsessi kvaliteedi kontrollimine ning efektiivsemaks muutmise võimaluste tuvastamine;
- juriidilise teksti kvaliteedi kontrollimine ja õigusakti eelnõu kommenteerimine;
- automatiseerimist vajavate protsesside ja selle teostamise viiside määratlemine nii, et oleks tagatud protsesside õige ümberstruktureerimine ja protsessidevaheline sünergia;
- kavandatud automatiseeritud süsteemide toimimise garanteerimine vastavalt õigusaktides toodud kirjeldustele.

Euroopa Liidu tollivaldkonna kontekstis on tegevusprotsesside modelleerimise (BPM) meetodi kasutamise eesmärgiks suurendada ühtset arusaamist tolliprotsessi tegevustest ja nende rakendamise praktilistest tagajärgedest. Terviklik seisukoht tegevusprotsesside modelleerimise meetodi kasutamise kohta on esitatud lisa 4.

6.2. TEGEVUSPROTSESSIDE MODELLEERIMISE JUHTIMINE

Tegevusprotsesside modelleerimise tegevused kuuluvad olenevalt kasutatud tasandist kas protsessi- või funktsionaalse analüüsi koosseisu. Esimese, teise ja kolmanda tasandi tegevusprotsesside mudelid vastavad tegevuse/õiguslikule protsessianalüüsile ja neljanda tasandi tegevusprotsesside mudel vastab funktsionaalsele analüüsile.

Tegevusprotsesside mudelite ja nendega seotud analüüsidookumentide (või artefaktide) koostamine ja säilitamine on komisjoni ülesandeks ning liikmesriigid ja ettevõtjate esindajad kaasatakse sellesse protsessi ekspertidena. Tegevusprotsesside mudeleid analüüsib, vaatab läbi ja kinnitab elektroonilise tolli koordineerimisrühm (ECCG).

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan 2016. aasta uuendus (MASP red. 2016)

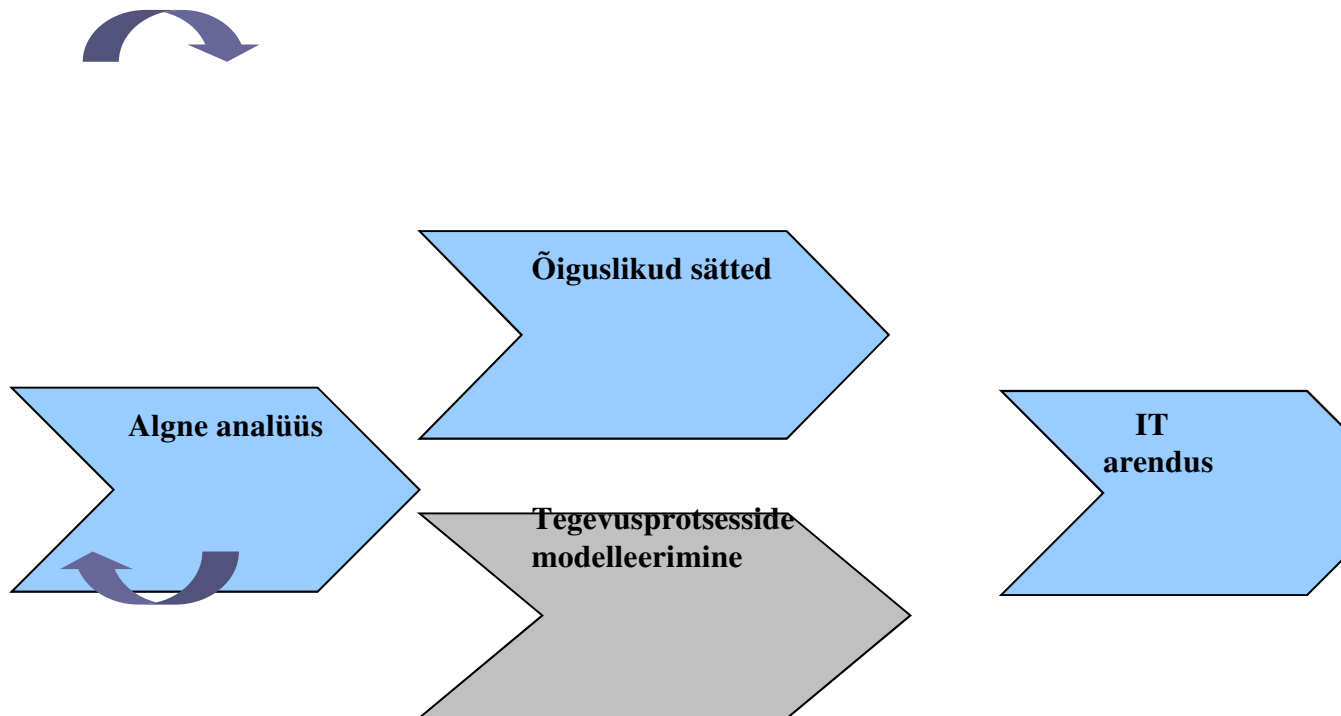
Esimese, teise ja kolmanda tasandi tegevusprotsesside mudelite koostamisse kaasatakse lisaks ECCGle ka tolliseadustiku ekspertrühm, tolliseadustiku komitee (või vajadusel teised komiteed), kuna nende mudelite eesmärgiks on tegevusprotsesside analüüsi kajastamine ja õigusaktide eelnõudes ülekanndmise toetamine. Kaasatud üksuste vaheline tagasiside on äärmiselt oluline.

Tegevusprotsesside mudelite edaspidiseks uuendamiseks on olemas muudatuste juhtimise protseduur. Muudatuste juhtimise protseduuri aluseks on TEMPO „Muudatuse juhtimise käsiraamat“, mida rakendatakse kooskõlas TEMPO metoodikaga. Protseduuri kasutamisel ei piirduta vaid BPMde uuendustega, selle mahukamat ja järjepidevat rakendust on kirjeldatud MASPi uuenduste juhtimise ja projektijuhtimise osas (ut infra, vt vastavalt punktid 8.1 ja 8.2).

BPMde peamisteks ülevaatajateks saavad olema ECCG, CCEG ja CCC, kusjuures ECCG vastutab nende vastuvõtmise eest. Pärast tegevusprotsesside mudelite ülevaatus ja heakskiitmist peab CCC otsustama, kas saadud kommentaaride alusel oleks tarvis ajakohastada ka õiguslikku alust. CPGd teavitatakse arengutest ja nad võivad vastu võtta poliitilisi otsuseid neile edastatud küsimustes.

6.3. MÕJU PROJEKTI ELUTSÜKLILE

Nagu sätestatud BPM poliitikas käsitlevas avalduses, on tegevusanalüüs ja modelleerimine projekti elutsükli oluliseks komponendiks (vt käesoleva dokumendi peatükk9). Järgnev skeem (joonis 1) näitab, kuhu tegevusanalüüs ja modelleerimine tervikprotsessis paigutuvad:

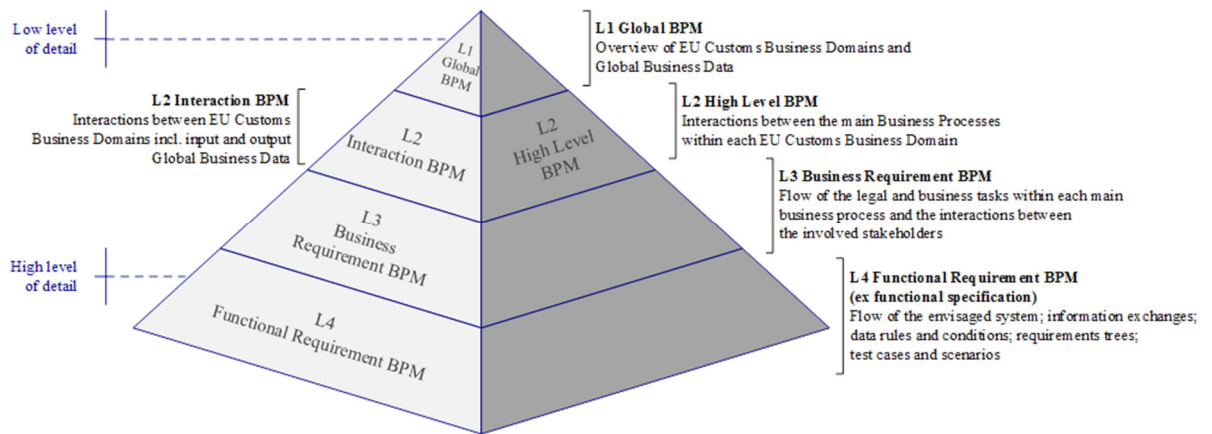
Joonis 1- BPM mõju projekti elutsüklile

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan 2016. aasta uuendus (MASP red. 2016)

6.4. TEGEVUSPROTSESSIDE MODELLEERIMISE TASANDID

Tasandite all on mõeldud erinevaid abstraktsioonitasandeid (või kihte), mille abil on tegevusprotsessid struktureeritud. Hierarhiline modelleerimine võimaldab kujundada tollikorraldusest tervikpildi. Sellisest perspektiivist saab protsesse esitada ka laiemale publikule (poliitikaloojad, tolliõiguse eksperdid, projektijuhid, IT spetsialistid jne) arusaadavas vormis.

Hierarhia puhul on oluline määratleda iga abstraktsioonitasandi detailsuse aste (L1, L2, L3 ja L4), millega kaasneb vastav modelleerimise objekt ja lähteperspektiiv. Sellisena aitab hierarhia modelleerijal optimaalset detailsuse astet kasutada ning tagada, et kõik tasandid omavahel seotud on. Oluline on see, et mudeli detailsuse aste oleks kohandatav vastavalt sihtgrupile mudeli eesmärgi alusel. Kõik tasemed peaksid omavahel seotud olema ning hierarhias peaks moodustuma neid ühendav läbiv joon.

Joonis 1 – Ülevaade BPM erinevatest tasanditest

Tegevusprotsesside modelleerimise tasandite¹⁵ täpsem kirjeldus on toodud lisas 4.

¹⁵ Need, kellel on ligipääs süsteemile ARIS Business Publisher on võimalik tutvuda üldmudeliga aadressil: <https://itsmtaxud.europa.eu/businesspublisher>.

7. STRATEEGILINE IT RAAMISTIK

7.1. KONTEKST

Uus IT strateegia on välja arendatud Euroopa koostalitlusvõime strateegiat (EIS) ja Euroopa koostalitlusvõime raamistikku (EIF) hõlmavas üldises raamistikus, mis töötati välja osana digitaalsest agendast 2020 edendamaks Euroopa avalike teenistuste koostalitlusvõimet üle kogu Euroopa.¹⁶

Tolli-, maksunduse- ja aktsiisivaldkonna moderniseerimine moodustab iseenesest ühe osa kogu Euroopa avalike teenistuste moderniseerimisest, mis on kavandatud Euroopa digitaalagendas ja Euroopa e-valitsuse tegevusplaanis aastateks 2011-2015.

EL toll on saavutanud juba üsna kõrge automatiseerituse astme. Näiteks üle 93% tollideklaratsioonidest esitatakse elektrooniliselt. Arvestades niivõrd kõrget automatiseerituse määra on ilmne, et igasugust õigusregulatsiooni muutmist tuleb põhjalikult kaaluda ja mõista, et enamike sellelaadsete muutustega käivad kaasas ka olulised muutused nendega seotud IT-süsteemides.

UCCs ja e-tolli õigusaktides kavandatud IT alased tegevused, mis laienevad ka ohutuse- ja julgeolekupoliitikale, mõjutavad erineval määral enam kui 1000 liikmesriikides kasutusel olevat operatsioonisüsteemi. Need mõjutused võivad kaasa tuua riiklike süsteemide ümberkujundamise.

Seetõttu on IT rakendamise viisiga seotud tegevusi tolliliidus vaadeldud CCN2 uuringu¹⁷ ja tolliliidu tulevase süsteemiarhitektuuri uuringu osana¹⁸.

Põhimõtteliselt juhtisid liikmesriigid tähelepanu vajadusele vähendada kulusid ja üleliigset koormust, mis on seotud IT rakendamisega tollivaldkonnas. Nad soovisid, et praeguse töökorralduse puhul oleksid ülesanded jagatud liikmesriikide ja komisjoni vahel, millega kaasneb samade tegevuste dubleerimine ühtsete süsteemide rakendamisel kogu tolliliidu lõikes, nt impordikontrolli süsteemi puhul.

¹⁶ Komisjoni teatis koostalitlusvõime kohta – Euroopa koostalitlusvõime raamistik (EIF) [COM(2010) 744

¹⁷ CCN 2 Study, Iteration 2, Member State Interview Report, Deloitte, 2011.

¹⁸ Deloitte „The Future Business Architecture for the Customs Union and Cooperative Model in the Taxation Area in Europe”; Final Report on Task 2.2 Strengths and weaknesses of the current organisation model. („Tolliliidu tulevane toimimisraamistik ja Euroopa maksustamisvaldkonna koostöömudel”).

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan 2016. aasta uuendus (MASP red. 2016)

7.2. STRATEEGIA: TEHA VÄHEMA EEST ROHKEM

Liikmesriigid täpsustasid üksikasjalikumalt seda nn vähema eest rohkem strateegiat 2011. aasta juunis toimunud seminaril, mille järeldusi on esitlenud ja toetanud ECG 2011. aasta juulis.

Selles raamistikus peaks IT-strateegia aitama ellu viia tolliliidu tegevuse eesmäärke, vähendades seejuures miinimumini Liidu üldist investeeringut ITsse ning vähendades kulusid, mis on vajalikud nii ettevõtjatele kui ka liikmesriikidele.

Samal ajal on IT-strateegia eesmärk saavutada järk-järgult tolli infosüsteemide ühitamine EL tasandil, võttes kasutusele teatud tegevusmudeleid, mis tõhustavad tolli infosüsteemide toimimist ja parandavad teenuste kvaliteeti.

See nn vähema eest rohkem strateegia on tingitud üldise majanduslanguse mõjust riigieelarvetele paljudes liikmesriikides, mille tulemusena muudetakse Euroopa Liidu infosüsteemide arendamist ja käitamist.

7.3. STRATEEGIA NURGAKIVID

IT-strateegia nurgakivid on järgmised:

- **Teenusepõhine arhitektuur (SOA)**

Tulevikus luuakse ja rakendatakse IT-süsteeme teenusepõhise arhitektuuri alusel, et soodustada paindlike, moodulipõhiste ja hõlpsasti muudetavate IT-süsteemide kasutuselevõttu, mille olemasolevaid funktsionaalsusi oleks teistes liikmesriikides või komisjoni poolt võimalik korduvalt kasutada. Võttes uute IT-süsteemide projekteerimisel aluseks teenusepõhise lähenemise nagu Euroopa koostalitlusvõime raamistikus propageeritakse, on DG TAXUD seadnud eesmärgiks IT-süsteemide moodulite tootmise, mille puhul on võimalik korduvalt kasutada nii koostöös loodud tarkvara üksikuid komponente kui ka vähem või mitte-sünergilisi komponente, näiteks selliseid, mis on iseseisvalt välja arendatud.

- **CCN2**

Uue koostalitlemise infrastruktuurina kasutatakse CCN uut põlvkonda, mis võimaldab teenusepõhise arhitektuuri kasutamist. CCN uuenduse ehk CCN2 kasutuselevõtuga loob DG TAXUD koostalitluse infrastruktuuri, mis võimaldab ligipääsu teenustele sõltumata nende asukohast ning mis on olemasolevate tollisüsteemidega tagantjärele ühilduv.

- **Keskne EIS**

Kogumaksumuse vähendamist ja konkreetset tegevust silmas pidades tuleks EIS rakendada tsentraalselt, kui see on vajalik.

Näiteks tolliotsuste projekti puhul võiks komisjon välja arendada liikmesriigi domeeni funktsionaalsuse ja ühtse juurdepääsuportaali ettevõtjatele vajalikul toimimistasandil. Taoline lähenemine võib tolliotsuste projekti EL ulatuses rakendamise puhul säästa 40 kuni 50 miljonit eurot. Sellisel juhul võiksid liikmesriigid seda hüve kasutades komisjonile vajalikke kulusid ja jõupingutusi kahe- või kolmekordistada.

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan 2016. aasta uuendus (MASP red. 2016)

Selle eesmärgi saavutamiseks on komisjon alustanud kergesti juurdepääsetava IT infrastruktuuri loomist, mis pakub vajalikke teenusetasandeid. Tollitsuste projekti praktiline rakendamine on siiski näidanud, et paljud liikmesriigid ei poolda sellist tsentraalset rakendust mitmetel põhjustel. Näiteks on põhjendatud, et liikmesriigil on tarvis hallata ka teisi siseriiklikke otsuseid ja seda soovitakse teha ühes süsteemis. Eeltoodu tekitab vajaduse projekteerida moodulitest koosnevaid süsteeme, võimaldamaks vastavat funktsionaalsust riiklikesse süsteemidesse sisse lülitada, kasutades teenusele orienteeritud arhitektuurset võimekust ning kavandades samal ajal spetsiaalsed liidesed nende liikmesriikide jaoks, kes soovivad oma IT süsteeme täies mahus välja arendada. Taolist hübriidarhitektuuri on komisjonil keerukam projekteerida ja rakendada (võrreldes ühe tsentraalse funktsionaalsusega) ja seda ei saa ka nii kergesti muuta.

- **Koostöö**

Tulevikus eelistatakse tolliametite vahelist koostööd tulevaste IT-süsteemide loomisel ja (võimaluse korral ka) rakendamisel, et vältida dubleerimist ja vähendada ülemääraseid jõupingutusi süsteemide loomisel Euroopa Liidus ja nende üldmaksumust. Koostöö tulemusel ei looda tingimata identseid süsteeme ega peeta võimalikuks ka üheainsa tollisüsteemi loomist.

- **Tegevusarhitektuur**

Tolli IT- lahenduste jaoks töötatakse välja mudelarhitektuur (tegevusarhitektuur), et luua tulevaste süsteemide jaoks ühine keel ja planeerimise lähtealus.

- **EL ühtlustatud liides & ühtne juurdepääsuportaal ettevõtjatele**

Loodavad süsteemid peavad pakkuma ettevõtjatele ühtset juurdepääsu, vähendades seega ettevõtjate ühenduspunkte tolliliiduga suhtlemisel 28lt ühele. Kujundades ettevõtjatele mõeldud deklaratsioonide esitamisega seotud juurdepääsusüsteemid eespool kirjeldatud põhimõtete ja meetodite alusel, oleks võimalik ettevõtjate kulusid märkimisväärselt vähendada. Lisaks sellele võiks komisjon sarnast liidest ka hallata, mis viiks ettevõtjatele mõeldud liideste arvu tegelikult üheni. Arusaadav, et seda delikaatset asja peab veel arutama, toetudes konkreetsetele teostatavusuuringutele, mis aitaksid tekitada vajalikul määral usaldust ja põhjalikku arusaamist juhtumipõhiselt.

- **Vahendite kättesaadavus**

Kui vastutus peaks strateegilisel tasandil sõlmitud kokkulepete kohaselt liikmesriigilt komisjonile üle minema ja see kajastub asjakohases õiguslikus raamistikus, siis peab saadaval olema piisavas koguses ressursse, et tagada adekvaatne rakendamine (ühtlasi peaksid liikmesriigid andma inimressursse lisaks, kasutades virtuaalseid meeskondi ja internetiülest koostööd ning rakendades neid ressursse väljaspool nende tavalisi kohustusi või elukohta, et tagada riiklike nõuete tõhus rakendamine). Komisjon on lisanud Euroopa Liidu tolli ja maksunduse tegevuskava 2015-2020¹⁹ (Toll 2020) esildisse sätteid, mis toetavad eespool kirjeldatud strateegiat.

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1294/2013, 11. detsembri 2013, millega luuakse Euroopa Liidu tollialane tegevusprogramm aastateks 2014–2020 („Toll 2020”) ning tunnistatakse kehtetuks otsus nr 624/2007/EÜ

**Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan
2016. aasta uuendus (MASP red. 2016)**

IT-strateegia terviktekst on esitatud MASP lisas 5.

8. MASPI JA PROJEKTIDE JUHTIMINE

8.1. MUUDATUSTE JUHTIMINE

Komisjoni ülesandeks ja kohuseks on tagada MASPi ajakohasus. MASPi uut versiooni valmistatakse ette tihedas koostöös komisjoni ja liikmesriikide vahel ning konsulteerides ettevõtjatega (keda esindab ettevõtjate kontaktrühm (TCG)). Põhimõtteliselt jääb vastu võetud MASPi versioon kehtima üheks aastaks.

Muudatuste juhtimise protsessi eesmärk on tagada, et MASPi muudatuste tõhusaks ohjamiseks kasutataks standardiseeritud meetodeid ja protseduure. Kui MASPi – kas käesolevas dokumendis (põhitekstis) või lisades vajab midagi muutmist, siis on komisjoni talitustel, liikmesriikide ja ettevõtete esindajatel võimalus esitada kirjalik muudatusettepanek. Nii toimivad nad muudatuse algatajatena. Muudatuse algataja edastab oma muudatusettepaneku muudatuste juhile.

Komisjonis on muudatuste juhiks maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadi üksuse A3 tegevusprotsesside ja projekti juhtimise osakond. Muudatuste juht:

1. korraldab konsultatsioone teiste asjasse puutuvate maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadi üksustega ning korraldab muudatuste nõukogu (*Change Advisory Board, CAB*) koosolekuid;
2. märgib üles ja edastab arutlusele tulevad muudatusettepanekud;
3. juhib ja protokollib koosolekuid;
4. peab arvet muudatusettepanekute ning samuti heaks kiidetud muudatuste üle.

Muudatuste algatajat teavitatakse muudatusettepaneku menetlemise kulgemisest (tagasilükkamine, heakskiit ja vastuvõtmine).

MASPi muudatuste nõukoguks (CAB) on ECCG, kus tehakse otsused muudatusettepanekute kohta.

Heakskiidetud muudatusettepanekud rakendatakse MASPi järgmise versiooniga. CPGd hoitakse kursis vastuvõetud muudatustega ja nemad on iga-aastaselt ajakohastatava MASP-dokumendi viimaseks heakskiitvaks organiks.

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan 2016. aasta uuendus (MASP red. 2016)

8.2. PROJEKTIDE JUHTIMINE

Liikmesriikidel ja komisjonil peab olema eesmärkide saavutamiseks selge metodoloogia, et säilitada läbipaistvust ning luua usaldust projektide edenemise ja arengu suhtes. Käesoleva dokumendi viiendas osas kirjeldatud etapiviisiline käsitlusviis paneb paika üldised suunised EIS rakendamiseks. Kuid need realiseeruvad ainult juhul, kui eksisteerib ühine lähenemine EIS koordineeritud arendamiseks.

Iga projekt peab kulgema üldise ajakava raames, mis on sätestatud projekti plaanis (vt MASP lisa 1). Selleks, et projekt saaks kõikides EL liikmesriikides alata ettenähtud kuupäevast, tuleb rangelt jälgida kokkulepitud tähtaegadest kinnipidamist projekti igas etapis, nt. 3. tasandi kasutajanõuete koostamise mudel, 4. tasandi funktsionaalsete nõuete koostamise mudel, tehnilised spetsifikatsioonid (süsteemi protsessimudel, tarkvara arendamine, testimine jms). Komisjon teeb ettepaneku järgida eespool kirjeldatud meetodit ning ühtlasi lülitada planeerimistegevuse käigus sisse ka välise huvirühmadega seotud tähtajad.

Projekti kõikide olulisemate alaeesmärkide saavutamise korral (nt. tegevusprotsessi mudel, süsteemi spetsifikatsioon) toimub liikmesriikides nn läbivaatuse ja aktsepteerimise tsükkel. Läbivaatuse käigus konsulteeritakse ka ettevõtjate esindajatega. Kõik heakskiitmist vajavad dokumendid esitatakse läbivaatamiseks ning kommentaaride edastamiseks antakse piisav aeg. Läbivaatusperioodi lõpus koostatakse laekunud kommentaaride koonddokument ning kutsutakse kokku koosolek arutamaks kommentaaride suhtes võetavaid meetmeid. Koosoleku otsuse alusel koostatakse uus ja ajakohastatud dokument ning esitatakse see ECCGle kinnitamiseks. Juhul, kui arutlusel on põhimõttelised või tegevuspoliitilised aspektid, siis kaasatakse otsustusprotsessi ka CPG.

Kui dokumendi suhtes on ECCG tasemel üksmeel saavutatud, siis loetakse see dokumendi versioon lõplikuks ning teavitatakse sellest CPGd. Juhul, kui ECCG tasemel ei suudeta kokkulepet saavutada, siis antakse asi arutamiseks CPGle. CPG poole võib pöörduda erandjuhtudel oluliste küsimuste lahendamisel, kui ECG või CPG-saadikute tasandil üksmeelt saavutada ei suudeta. Dokument on alates heakskiitmisest kättesaadav kõikidele asjaosalistele, kes on kohustatud seda järgima.

Samad põhimõtted kehtivad ka MASPi puhul ning seega sisaldab kinnitatud versioon tähtaegu, millest kõik osapooled on kohustatud kinni pidama. Juhul, kui projektides esineb ootamatuid ja olulisi viivitusi, siis võib kokkulepitud tähtaegu muuta, järgides eespool kirjeldatud muudatuste juhtimise protseduuri (vt punkt 8.1), tehes seda kooskõlas juhtimiskeemiga (vt MASP lisa 3). See võib hõlmata ka õiguslikes alustes sätestatud tähtaegade kohandamist.

MASPi sisalduva EIS paketi edukaks juhtimiseks on äärmiselt oluline, et sellest metodoloogiast kinni peetaks. Kõik osapooled, nii liikmesriikide tolliametid, komisjon kui ka ettevõtjad peavad suutma planeerida oma tegevusi ja eraldama vahendeid uskudes, et kõik töötavad sama tähtaega silmas pidades ja tegutsevad sama dokumentatsiooni alusel. Lisaks tähendab erinevate projektide vastastikusest sõltuvusest tulenev keerukusaste, et hoolikas koordineerimine on vajalik tagamaks viivituste ärahoidmist juhul, kui teised projektid ei kulge ajagraafikus.

9. IT PROJEKTI ELUTSÜKKEL

DG TAXUD kavandab ja rakendab ellu suuremahulisi üleeuroopalisi tolli-, aktsiisi- ja maksundusvaldkondade süsteeme ning hoiab neid käigus. DG TAXUD kasutab IT-projektide rakendamisel RUP@EC metoodikat, mille eesmärgiks on võtta kasutusele IT-süsteemid, mis saavutavad tegevuseesmärke efektiivselt ning samas tagavad rakenduste kõrge kvaliteedi, nende õigeaegse rakendamise ja projektide eelarve piirides püsimise.

RUP@EC metoodika puhul jagatakse IT-projektide elutsükkel järjestikusteks faasideks ning määratakse projekti kõikide faaside spetsiifiliste eesmärkide täitmiseks olulised vaheeesmärgid, ülesanded ja tulemid. Projekti elutsükkel annab sidusrühmadele projekti juhtimiseks vajaliku selge ülevaate projekti finantseerimise, mahu, riskifaktorite avaldumise, kasulikkuse ja tööprotsessi muude aspektide kohta. RUP@EC metoodikas määratletud IT-projekti elutsükli faasid on järgmised:

9.1. ALGUSFAAS

Väljund: kirjeldatud projekt

Algusfaasi eesmärk on kirjeldada ära projekti tegevusulatus ja eesmärgid, määrata kindlaks põhifunktsionaalsus, uurida rakendusvõimalusi, arvutada projekti maksumus ja panna paika tegevuste ajakava ning teha otsus kirjeldatud projekti ellurakendamise kohta.

Peamisteks väljunditeks on tegevusprotsessi mudel ja kõrgema tasandi nõuded (lõpetatakse 2. ja 3. tasandi analüüs ja alustatakse 4. tasandi tegevuste defineerimist), kõrgetasemeline süsteemi arhitektuur, mis võimaldab komisjoni ja liikmesriikide vahel kohustusi jagada, kõrgetasemeline hinnang projekti maksumuse ja ajakava kohta ning võimalikud tehnilised lahendused. Need väljundid dokumenteeritakse tegevuse põhjenduse ja visioonidokumentides, mis tuleb esitada nii komisjoni kui ka liikmesriikide IT-projektide juhtorganitele kinnitamiseks.

9.2. ETTEVALMISTUSFAAS

Väljund: süsteemi spetsifikatsioon

Ettevalmistusfaasi eesmärk on tegevusprotsesside täiustamine (lõpetatakse 4. tasandi tegevusprotsesside mudelite analüüs), kogu süsteemi funktsionaalsete ja mittefunktsionaalsete nõuete määratlemine, IT-süsteemi tehnilised spetsifikatsioonid, sh töötavate IT-rakenduste ja vastavate liidete kirjeldused, IT-süsteemi arhitektuuri ja liidete väljatöötamine ja testimine (võimalusel prototüübis), süsteemi konstrueerimisfaasi planeerimine ja süsteemi testimisplaanide koostamine.

Süsteemi tehnilised spetsifikatsioonid hõlmavad IT-süsteemi arhitektuuri, nõudeid süsteemi IT rakendustele, seotud kasutusjuhtumeid, andmete modelleerimist, süsteemi koostalitlusvõime mudelit ja vastavaid liideseid.

Projektiühikud, kes vastutavad määratletud IT rakenduste juurutamise eest (komisjonis ja/või liikmesriikides), koostavad neile rakendustele, mille eest nad vastutavad, üksikasjalikud funktsionaalsed spetsifikatsioonid ja vastavad testimisplaanid. Seejärel suhtlevad nad oma kasutajatega rakenduste kasutatavuse teemadel ning testivad IT

Elektroonilise tolli mitmeaastane strateegiline plaan 2016. aasta uuendus (MASP red. 2016)

arhitektuuri prototüüpides. Selles faasis viimistletakse ja täpsustatakse kõrgemal tasemel kinnitatud projekti plaani ja eelarvet. See võib olla korduv protsess. Ettevalmistusfaasis loodud spetsifikatsioonid võivad vajada väiksemaid parandusi konstrueerimisfaasis– seda tehakse nende rakendamise reaalsest keskkonnast lähtudes.

9.3. KONSTRUEERIMISFAAS

Väljund: süsteemitarind

Eesmärgiks on viia süsteemi arendus eelmiste faaside väljundite põhjal lõpule. Konstrueerimisfaas hõlmab (arvatavasti) paralleelselt toimuvaid konstrueerimistegevusi komisjonis ja liikmesriikides. Siia kuuluvad ka sellised ülesanded nagu rakenduse kavandamine, rakenduse ehitamine, integreerimine ja testimine.

9.4. SIIRDEFAAS

Väljund: töötav süsteem

Eesmärgiks on tagada tarkvara valmisolek kasutajale üleandmiseks. Selle faasi ülesanneteks on süsteemi kasutuselevõtt ja levitamine, vastavustestimine, andmete migratsioon, kasutajate koolitus ja olemasolevate tegevusprotsesside ühildamine süsteemiga.

10. KOOLITUS

Elektroonilise tolli juurutamine, rakendamine ja kasutuselevõtmine liikmesriikide ja ettevõtete poolt vajab süsteemset toetust koolituste ja pädevuste arendamise meetmete kaudu.

Kooskõlas üle-euroopalise tolli- ja maksundusalase koolitus- ja hariduskontseptsiooniga on ette nähtud ühine koolitustugi, et täiendada ja tugevdada liikmesriikide ja ettevõtete koolitustegevust valdkondades, kus ainuüksi riiklikust tegevusest ei piisa²⁰. Selline käsitlus on kooskõlas ühenduse strateegia "Euroopa 2020" haridus- ja õppeeesmärkidega.

Selles valdkonnas peaksid kõikvõimalikud ühised koolitusmeetmed olema üles ehitatud selliselt, et kaasa aidata e-valitsuse praktilisele rakendamisele ning võimaldama ettevõtjatel ja valitsustel saada maksimaalset kasu e-tolli lahendusest.

Selle eesmärgi saavutamiseks on soovitatav töötada ühised koolitusmeetmed välja kõikide huvirühmade osalusel ning need peaksid olema kooskõlas teatud oluliste põhimõtetega: lähtuma kasutaja vajadustest, kasutama erinevaid kanaleid, olema valitsuste- ja riikidevahelised.

Selle teostamiseks teeb komisjon ettepaneku järgida eelkõige järgmist metoodikat:

- tsentraliseeritud e-tolliteenustega seotud uute teadmiste, oskuste ja pädevuse suhtes kehtestatud nõuete kaardistamine;
- ühiste koolitusvajaduste väljaselgitamine Euroopa tasandil võrdluses riiklike koolitusvajadustega;
- ühise koolitustoe kavandamine kooskõlas e-tolli projekti üldise arenduse ajakavaga;
- sihtgrupile ja tingimustele sobivaimate koolitusvahendite ja -meetodite valik;
- konkreetsete sihtgruppide koolitusvajadusele kohandatud koolituslahenduste väljatöötamine;
- vajadusel veebipõhise koostöökeskkonna loomine siseriiklike koolitusmeetodite täiendavaks koordineerimiseks liikmesriikide ja ettevõtjate vahel.

Eespool kirjeldatud käsitlusviisi kasutades saab koolituse ja uute pädevuste arendamisega tõhusalt kaasa aidata e-tolli teenuste edukale rakendamisele ja tegelikule kasutuselevõtmisele võimaldamaks valitsustel ja ettevõtlussektoril e-teenuseid väärtustada.

²⁰ Ühist koolitusala tuge saab osutada määral, mil seda toetab programm Toll 2020

11. TEAVITUS

Elektroonilise tolli juurutamine, rakendamine ja kasutuselevõtt liikmesriikide ja ettevõtjate poolt nõuab teavitustegevusi, mis aitavad tõsta teadlikkust e-tolli lisaväärtustest ning mõista väljapakutud meetmete kasulikkust. Elektroonilise tolli projekti arenedes on soovitatav läbi viia spetsiaalseid teavitussüritusi. Komisjon vastutab EL tasandi ürituste eest. EL maksunduse ja tolli teabevõrgustik saab komisjonile ja liikmesriikidele teavitustegevuste koordineerimise foorumiks.

12. TULEMUSTE SEIRE JA HINDAMINE

Paberivaba tollikeskkonna visiooni realiseerimine eeldab kinnipidamist käesolevas plaanis kehtestatud ajakavast ja e-tolli otsusest. Tähtis on hinnata ka e-tolli algatuse eesmärkide täitmist. Seda eesmärki silmas pidades kohustub komisjon koos liikmesriikidega tegema seiret elektrooniliste süsteemide (EIS) arenguetappide täitmise tagamiseks. See hõlmab ka iga-aastast aruandlust e-tolli otsuse raames määratud ülesannete täitmise kohta.

Lisaks tagavad komisjon ja liikmesriigid tulemuste hindamise huvides, et EIS väljaarendamisel arvestatakse tulemuste hindamiseks vajalike andmete kogumise vajadusega.

Seire ja hindamine peab toimuma järjepidevalt ning informatsiooni jagamine liikmesriikidega on vajalik eesmärkide õigeaegse saavutamise ja elektrooniliste süsteemide tõhusa rakendamise toetamiseks.

13. KOKKUVÕTE

Elektroonilise tolli algatuse peamine eesmärk on tolliprotseduuride ja –protsesside tõhususe ja tulemuslikkuse tõstmine lihtsustuste kaudu või muul viisil, samuti ettevõtjatele kättesaadavate koostalitlusvõime tollisüsteemide olemasolu tagamine kogu Euroopa Liidus. See algatus põhineb komisjoni teatisel e-valitsuse kohta ja nõukogu otsusel tolli ja ettevõtlike paberivaba keskkonna kohta ning on nendega kooskõlas. Liikmesriigid on võtnud kohustuse täita elektroonilise tolli algatuse eesmärged, võttes vastu e-tolli otsuse ja liidu tolliseadustiku ning selle tööprogrammi, mis annavad algatusprojektile tugeva õigusliku raamistiku. Käesolevas hoolikalt juhitud ja pidevalt ajakohastatavas MASPi raamistikus kehtestatakse üksikasjalikumad suunised elektrooniliste tollisüsteemide (EIS) väljaarendamise kohta. E-tolli edu saavutamise võtmelemendiks on e-tolli otsuses sätestatud ja MASPis täpsustatud liikmesriikide kohustusliku ajakava järgimine.